

Ltz. Veermans tocht langs Java naar Macassar

6.7 Hoofdstuk Tocht naar Macassar langs Java/Solo

De reis begon op de 1^e augustus 1816. Die dag stond er een rustige zeewind uit het NOtN hetgeen een Noordelijke koers wat moeilijk maakte, dus er moest vaak gebrast worden (door de wind gaan). Dit is geen eenvoudige zaak op een dwars getuigd schip en nam veel tijd in beslag (Ref.Vaartips.nl). De kaart in Figuur 6.7.1 geeft de Noordelijke koers aan die de meridiaan van Batavia volgt, wind richting permitterende. Om naar het oosten te gaan moest men eerst naar het noorden varen om alle kleine eilanden en riffen te omzeilen voordat men verder oostwaarts kon gaan bij de hoek van Krawang.

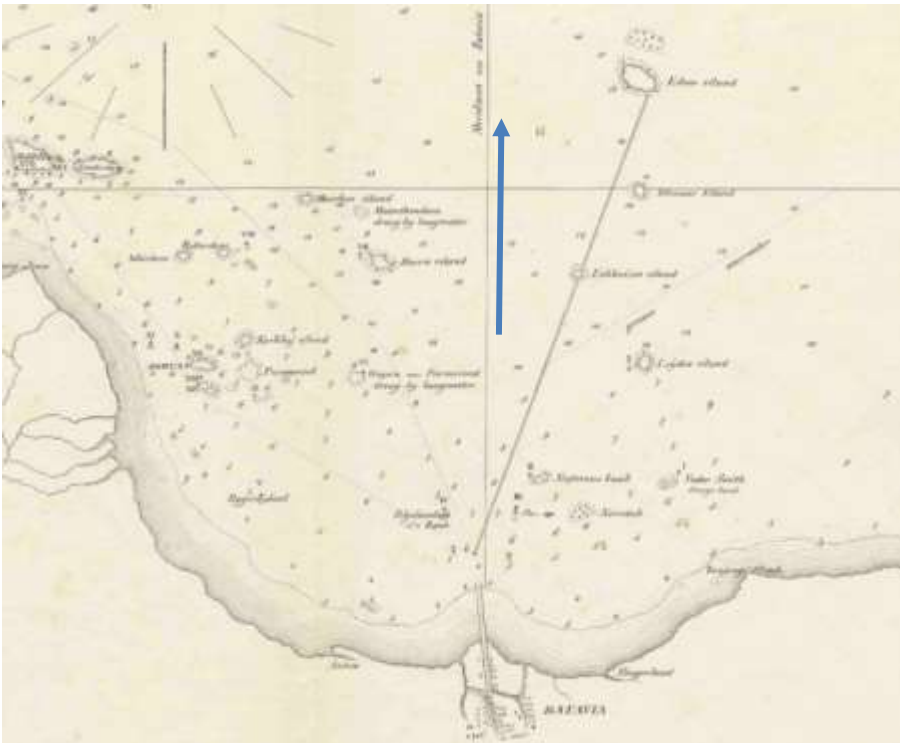

Fig.6.7.1 Uitvaart van rede Batavia

Het schip voer heel statig en langzaam vanwege de zwakke wind wat gelegenheid gaf om de sloepen die nog in het water lagen op te hijsen en op het dek vast te zetten. Tegen de middag bevonden ze zich op $5^{\circ}57'$ Z.B, en peilde de noordhoek van het eiland Edam $O1/2$ N en het eiland Hoorn $ZZW1/2$ W, ze kwamen nu in dieper water van 15 vadem, zie kaart, en waren spoedig Edam voorbij.

Maar het ging verder niet zo snel de vaart was ongeveer 3 knopen. Tegen de avond werd er geankerd ten noorden van de hoek van Krawang. (Zie kaart 6.7.2). De volgende dag werd het anker al weer vroeg gelicht en ging men verder bij een $ZOtZ$, labber koelte en koerste $NOtN$. Om 8 uur 's ochtends peilde men de hoek van Zedarij (Sedari) 4 mijlen ten zuiden. De Amsterdam was dezelfde dag vertrokken met bestemming Surabaya, en bleef bij de Evertsen.

Tijdens deze tocht werden er weer allerlei onderhouds taken verricht zoals inspectie van het daags ankertouw. Gauw bleek dat en het eerste kwart onbruikbaar was en moest er af gekapt worden waarna het goede eind in het anker werd gestoken. De bevonden breedte was $5^{\circ}44'$ ZB op de noen en men peilde de hoek van Zedarij (Sedari) ZZW op 5 mijl en het Kasteel van Woerden* $ZOtO$ op $10 \frac{1}{4}$ mijlen en de Boompjes eilanden $O \frac{1}{2}$ N op 15 mijlen. De Amsterdam voer op een parallel koers iets ten zuiden van de Evertsen, en om dat de Evertsen haar de loef afstak liep zij haar voorbij.

* Deze klip licht N.O. ten Oosten van de Hoek van Pamanoekan, en is genoemd naar een schip van die naam dat daar strandde. Ref. Zeemans gids naar, in en uit Oost-Indië, enz., Vol. 1. Zie kaart 6.7.2

Op de 3e augustus viel er wat regen en stond er een weinig wind van de wal komende. De bramzeilen, fok, kluiver en bezaan werden bijgezet om wat meer vaart te maken, en omstreeks 12 uur 's middags lag de Amsterdam ZtW van de Evertsen.

De generale koers was $O \frac{1}{8}$ N en de afstand afgelegd dat etmaal was $10 \frac{3}{4}$ mijl (40.3 nm), dus het ging niet erg hard, maar 1.6 knopen. Tegen de middag wakkerde de wind wat aan en gaf het schip "kragt van zeil" zoals Veerman dat uitdrukt.

Zoals beschreven, werd er continu gelood om de diepte in de gaten te houden vanwege de verschillende ondieptes in die buurt. Op de Platvoet kon men in het zuidoosten het land van Java zien in de omgeving van Indromaijo. (Zie kaart 6.7.2)

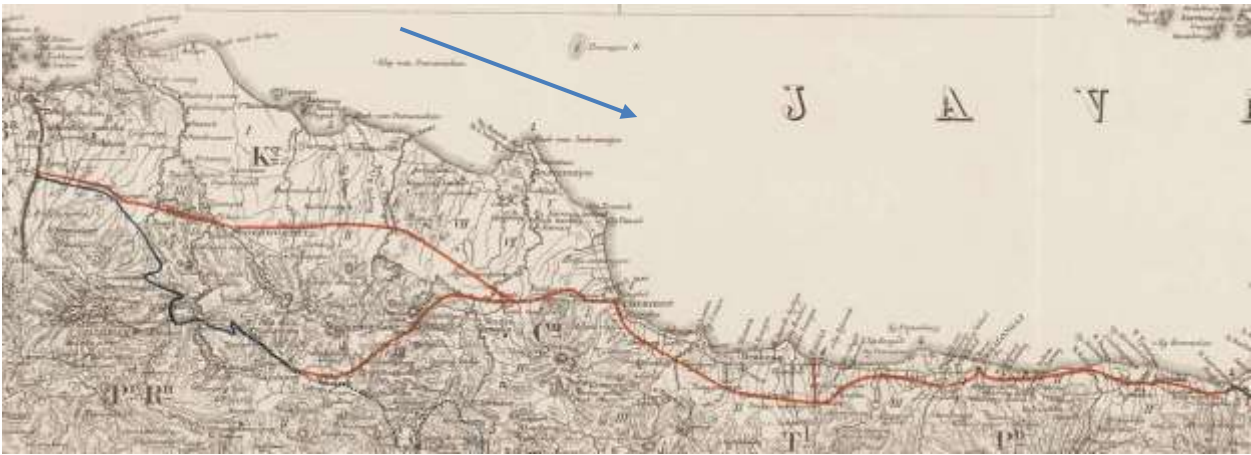
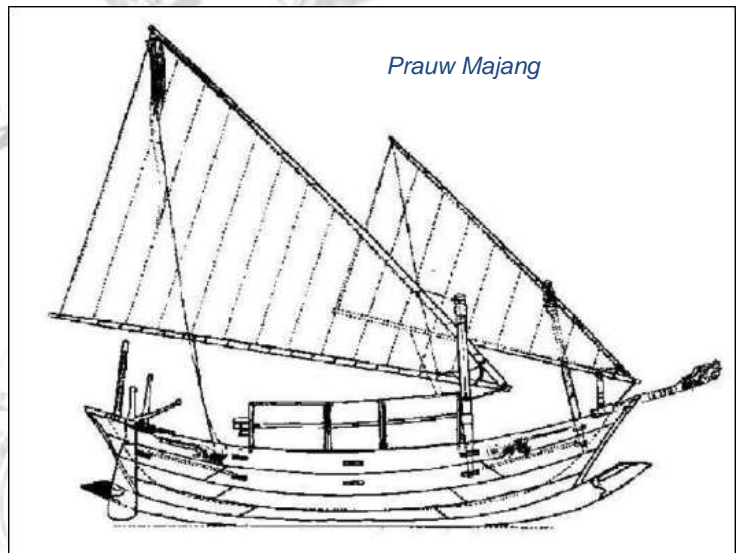

Fig.6.7.2

Toen het donker werd, omstreeks 7 uur, werd er geankerd op het tui anker. De Amsterdam was al eerder voor anker gegaan en lag op 1/8 mijl (1/2 nm) ten westen van de Evertsen. Doch omstreeks 10 uur 's avonds begon de wind op te zetten en werd het anker op beide schepen gelicht en ging men weer onder zeil om voorbij de oosthoek van Indromaijo te komen.

Tegen 4 augustus kwamen ze in de buurt van Cheribon. Er stond een labber koelte uit ZZWestelijke richting, en de Amsterdam voer mee op korte afstand. De gemeten of bevonden positie was 6°12' ZB. Ze waren dus naar het zuiden afgezakt om de kustlijn te volgen. De volgende dagen verliepen zo'n beetje hetzelfde met weinig wind en vooruitgang. Af en toe passeerde er een paduwakan.

Spoedig werd het land Krimon Java (Karimun Djawa) ontwaard en peilde men "De Drie Gebroeders" NO ½ N. De positie was toen 5°- 48' ZB.

7 aug. Passeerde er een prouw maaijeng (Majang), en zagen poelo Madelika of Mandelika en het gebergte Moeria (vulkaan bij Semarang) op Java. De schepen voeren nu tegen de stroom in. De Temp. 79°F.

Tegen de avond lag poelo Mandelika west en gebergte van Lasseem ten ZO. (Fig. 6.7.3)

Ze waren dus kennelijk Semarang al voorbijgezeild, maar Veerman vermeld er niets over, ondanks het feit dat hij daar op de militaire academie zat voor 3 jaar als jonge man. Hij moet dit gebied dus goed gekend hebben.

Fig. 6.7.3 Ronding van Mandalika en vulkaan Moeria

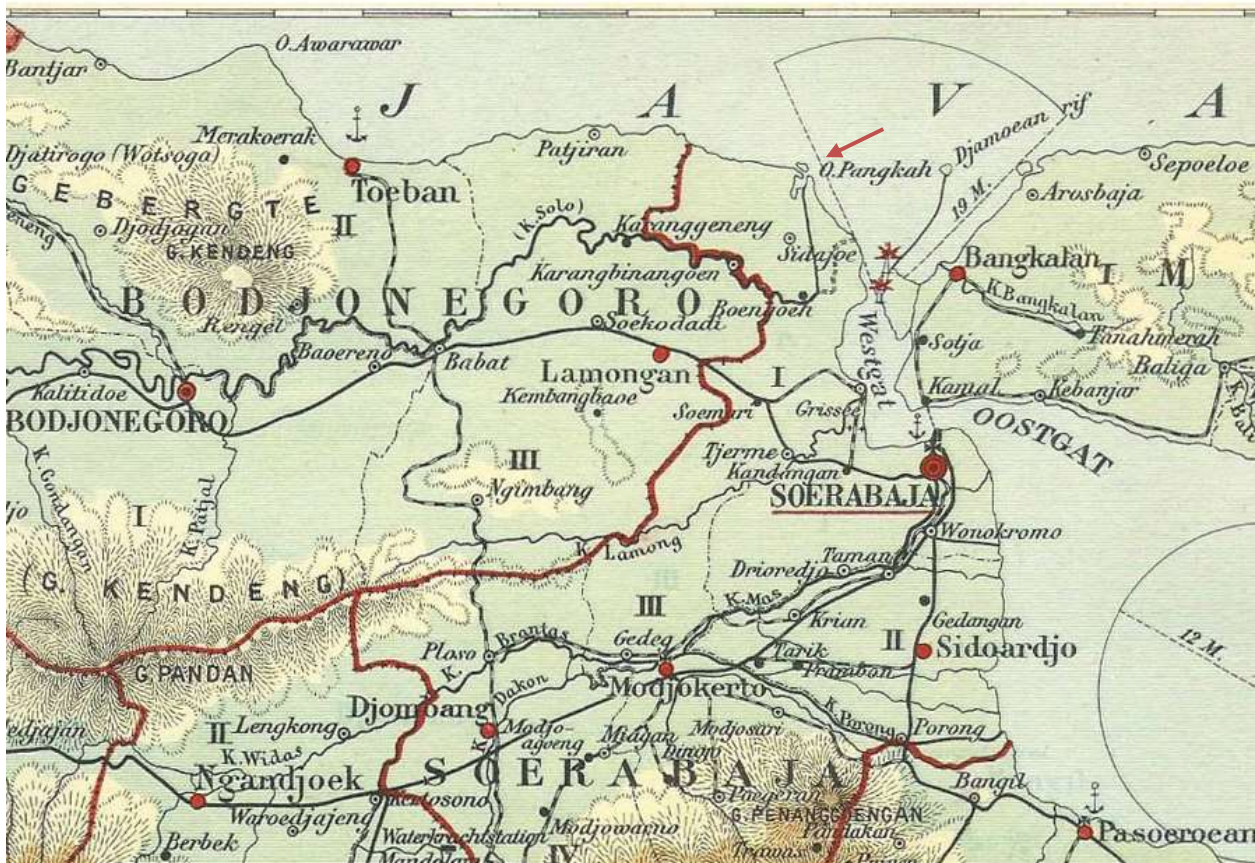
Tegen de avond van de 8ste werd de hoek van "Oupper ouwer" (Awarawar) gesignaleerd in het ZO. De matroos F. Fokkes overleed "aan ziekte". Ankerde bij zonsondergang op 8 vadem modder grond.

In de vroege ochtend van de 10e kwam er weer wind en om 4 uur 's ochtends werd er overal gehouden om het anker te lichten en de zeilen bij te zetten. De Nederlandse vlag werd op de voortop gehesen en omstreeks ten 08.00 uur was de hoek van Pangka in zicht ten ZOto op 13 nm afstand. Die dag was er weer een overledenen, omstreeks 09.30" (uur) overleed de Korporaal der infanterie J. Brans.

Sedert de vorige ankerplaats was er een afstand van 24 nm afgelegd, en op de middag werd de positie vastgesteld op 6°41' ZB. Het oostelijkste der "dootskist", dit was een berg van die form dat werd gebruikt als herkenningspunt voor de navigatie, was nu in zicht. (Ref. "Zeemansgids voor de vaarwaters rondom Java, vol. 1") van Java Zto ½ O op 16 nm. De temperatuur was 78°F.

Op de achtermiddag wacht te 3.30uur werd er geankerd op 10 vadem modderige grond met het daags anker, en vanuit die plaats peilde men Oedjong Pangkah Z 3/4 O, en het vissersdorp bewesten Sijdaio ZW ¼ Z 1 mijl uit. Zie figuur 6.7.4. Er werd een kanonschot afgelost en een tijdje later kwam de Loodsman Wiedemijer van Sidajoe aan boord, die daarna Veerman mee nam naar de wal met Commissies (opdrachten) en papieren van het Gouvernement.

Het lijk werd overboord gezet .

Figuur 6.7.4 Rede van Oedjong Pangkah

“Den 10^e, Cirka 5 uren in de namiddag vertrok ik per jol van de loots na de wal met depeches en kwam 's avonds cirka 7 uren te Sijdajio, Daar wij door het laagwater op verre Distantie van strand reeds op de bank vast raakte, liet ik mij door vier Javanen op de mast van de jol over de bank dragen en kwamen hier doornat bij de regent aan, welke Rydian Adi Pattij, een Madoereesch prins mij zeer vriendelijk ontfing. Deeze vorst was zeer tevreede met de wederkomst der Nederlanders, en kuste van blijdschap mijn hand, ik noemde hem volgens lands gebruik, “Soedarao”, broeder. Na mij ververscht te hebben vertrok ik te 9” per Foergan met 4 paarden naar Grissée* waar ik middernacht aankwam ten huize van de Heer De Groot, aan welke den E: Heer Chassée mij gerecomandeerd had, aan welke ik Comissie had.

Den 11e – heede morgen maakte ik mijn compliment bij den Engelschen resident Sir W. Hoest, als ook bij den Heer van Aerssem, voormalig hollandsch resident. Na alles volbragt te hebben vertrok ik ten 11” met het rijtuig weder naar Saijdajio. Gisteren avond konde ik niet veel van de Schoone landstreeks op Java zien, dan heede was het mooi weer, De wegen zijn zo gelijk en vlak als in het vaderland*, gedeeltelijk met boomen aan de zijden, en slegts een kwart uur rijdens bewesten de Solo rivier een wijnig heuvelachtig, het land rondom bewoond en bebouwd, dan zag ik schoone reistvelden, dan weer wijlanden vol vee en verschilden negorijen of dorpen, Dissa's genaamd, en overal inlandsche tuinen, en kleine Kokos bosschen en andere indisches vrugt boomen, nader bij het strand verschijnen zout droogerijen. Op deze korte land reis van 15 palen, passeerde ik drie rivieren,

waaronder de Solo rivier, welke wel zo breed is als de Maas voor Gorkom, overdeze word ik met rijtuig op een bamboezen vlot of pont overgevoerd, en over bijde andere, welke arme van Deeze rivier waren, lagen lange bruggen van hout en bamboes. Bij elke veer werde mijn paarden verwisseld welke overal gereed stonden, bij de rivier ontmoeten ik een Javaansche prins van Solo, welke zeer vriendelijk was en de hollanders hoogachten, daar ik de maleischen taal magtig was geraakten wij in een kort gesprek over diferente dingen, toen wij de rivier overwaren, bood Z:H mij een ring ten geschenke aan welke ik weigerde aan te nemen, wij namen afscheid van elkander hij steeg te paard en ik vervolgde met versche paarden mijn weg naar Sijdajo waar ik ten 2^e aan den Dalm... van het paleis van den regent aan kwam en dineerden, De Radi adi Pattij was nog een jong man van 24 jaar oud, na het middagmaal bood hij mijn het gebruik van een zijner tent sloepen aan waarmede ik te 4^e aan boord terug kwam, en van den afloop mijner Commissie raport deed aan den Heer Dietz.

* Veerman was n.l. op de "Grote Postweg", die door Daendels was aangelegd omstreeks 1810-11, terechtgekomen want die liep precies door het gebied dat hij beschreef. Alleen wist hij er het bestaan niet van want hij was al weg toen het aangelegd werd. Deze weg die duizend km lang was liep van Anjer aan de Soenda straat naar Panarukan aan de Oost Javaanse kust. Hoewel deze weg "Postweg" werd genoemd was het de oorspronkelijke bedoeling om een militaire weg aan te leggen waarover troepen snel vervoerd konden worden van de ene naar de andere kant van Java.

Figuur 6.7.5 Route van de Grote Postweg op Java

Op 11 Aug vielen er twee doden, de Sergeant J.van Gool en de Flankeur Boogaard van het 5^e regiment. Verder werden er zes buffels uit Sidajo ontvangen. De volgende dag werden de lijken "overboord gezet". Heel merkwaardig dat ze niet aan wal werden begraven in plaats van dit ondiepe water zo vlak bij de kust.

Fig. 6.7.6 Foto van een stukje van de Grote Postweg in de Koloniale periode

“Ontvingen bezemrottings, pompte lens, en verrigte het nodige. Thermometer op 81 graden. Van middag tot middernagt de wind ONO tot OtZ br/zls en labber koelte, ontvingen: 47 pijpen water, 13 jonge buffels en een zwart gemoeten* touw a 24 dm dik, lang 70 vadem, slagte zes beesten, verwisselde de kluivers, bij de pomp 16dm.”

* Veerman verbasterde het Indonesische woord “gemoeti”, dit was een soort touw werk dat op Java werd gemaakt maar dat niet erg betrouwbaar was. Bron; Oude Nederlandsche Scheepstermen.

Het slachten van de buffels zal aan dek geschieden hebben en bracht natuurlijk een hoop rotzooi met zich mee. Dit vlees moest natuurlijk snel gekookt en gegeten worden en het overige gezout en gevaat om voorraden te maken voor de komende tocht naar Makassar, want bij die hogere temperaturen begon het natuurlijk snel te bederven.

De Flankeur Jongeneels overleed op de 13^e Aug. en werd overboord gezet.

Een 1^e Luitenant van de Koloniale Marine kwam aan boord als loods voor Makassar, hij was genaamd “Jacobson”. Ook de Heer de Groot bracht ook een bezoek aan het schip die dag, “hebben de 10,000 specimen zilver voor het Gouvernement gebragt”.

Men vraagt zich af hoe die man dat heeft weten te bewaren zonder dat de Engelsen het inpikte. Hij had waarschijnlijk een staf van bewakers bij zich om deze waardevolle lading te transporteren. Hierna werd het schip zeilklaar gemaakt.

De Amsterdam wordt niet meer genoemd, maar men veronderstelt dat zij doorging naar Sourabaja om de troepen af te zetten.

Woensdag den 14de, Tijdens de hondenwacht om 03.00 uur werd het anker gelicht vanwege gunstige wind en de zeilen bijgezet, en er werd een oostelijke koers genomen over 11 vadem water. De stroming was ook oostelijk dus dat hielp met de vooruitgang.

Om 08.00 werd de NW-hoek van Madoera ZOtoO gepeild op 10 nm afstand.

Er werden verscheidene vissers booten gesignaleerd. Bij de VM was de wind afgefallen en werden er voorbereidselen gemaakt om weer voor anker te gaan. Het eerder gemelde “gemoete” touw werd daarvoor in het tuianker gestoken, en op het halftouw beting (zie tabel scheepstermen in het vorige hoofdstuk) belegd en het eind werd om de fokkemast genomen. Vanwege de windstilte draaide het schip langzaam tot NW. Omstreeks 10.00 werden de zeilen geborgen. Die middag was de positie 6°46' ZB en de NW-hoek van Madoera Zuidelijk op 1 ¼ mijl of tewel 5 nm. Omdat het schip naar Makassar ging moest men Madoera natuurlijk noordelijk passeren. Het is opmerkelijk dat Surabaya niet genoemd wordt in deze episode. Het had natuurlijk ook weinig zin om daarnaartoe te gaan met al die verraderlijke ondieptes en stromingen, speciaal omdat alle voorraden geregeld konden worden in Sidajo. De wind werd weer iets sterker later in de dag dus er werd weer gezeild. Tegen zonsondergang peilde men “Tanjong Klampier* ZZW ½ W en een vissersplaatsje ZO op Madoera, ze bevonden zich ongeveer 3 nm van de wal.

* niet meer te vinden op de kaart

Op de 15^e augustus stond er een frisse OZO Br/zls koelte, dus goed weer om de “dienstige zeilen” bij te zetten. De gelode diepte was 31 tot 35 vdm. De lenswater stand bij de pomp was 22dm. Om de een of andere reden werden de 36 ponders meer voorlijker gebracht. Die dingen waren loodzwaar zoals eerder beschreven en waarschijnlijk hielp dit met de trim van het schip. De generale koers in het laatste etmaal was NOtN en de afstand afgelegd was 42 nm, de laatste positie 6°9' ZB, dus iets noordelijker dan het vorige etmaal, maar men was niet erg op geschoten. De temperatuur was 79 °F. Er vielen twee doden die dag, de infanterist Veenstra overleed aan de “loop”, waarschijnlijk buikloop of dysenterie en de infanterist Zoeting (aan ziekte), de beiden lijken werden overboord gezet.

Later, tijdens de 1^e wacht, kon men wat vuren zien op de Madoereesche wal.

De Marinier Spitsbaard overleed op de 16^e augustus. Dit was dezelfde man die op de rede van Batavia overboord was gevallen en gered werd door Kwartiermeester Schröder. De positie werd bepaald op 6°20', en 49 nm waren afgelegd in het etmaal in Zuidoostelijke richting.

17 aug. De koers was nu noordoostelijk, de positie was nu 6°ZB en omdat men nu buiten gezicht van land was werd de lengte gegist op 131°16' (tegenwoordig 114.66°), de geschatte afstand 64nm, de diepte was gelood op 40 vdm en de temperatuur was 78°F. Het ging dus maar heel langzaam, ze moesten zo langzamerhand meer naar het noorden om Makassar te bereiken.

Te 6 glazen op de AM wacht werd het eiland Groot Solombo (Masalembo-besar, eilandje tussen Borneo en Madoera) gepeild in het noorden op ongeveer 24 mijl afstand. Hierbij meldt Veerman:

NB Verbeterden het bestek ten 4” volgens de Engelsche East India Pilot, komt volgens dien nu Groot Solombo noord 6 mijl van ons liggende kwalijk op 130°44' lengte, verplaatste het op 131°4' lengte.

Dit was dus een variatie van 0.33° of te wel 20'. Vlak bij de evenaar komt dat uit op een fout van 20 mijl, dus aanzienlijk.

De Bootsmanmaat M. Van Zwieten overleed, en zoals gewoonlijk meteen op zee begraven.

18 aug. 1816, De wind was OZO aan nemende tot marszeils koelte, de positie 5°3' ZB en de gegiste lengte 132°3' beoosten de piek van Tenerife (115.4° O.L), de generale koers NO ¼ O, afstand afgelegd in het etmaal was 19.75 mijl, 79nm, iets minder dan 3.5 knopen gemiddeld. Spoedig werden de kleine eilanden Poelo Laut (uitgesproken “Laoet”) gezien. Zie kaart 6.7.6.

Wat de werkzaamheden betrof wordt er vermeld dat “enig scherp in de hel”^{*} werd gebracht. De infanterist Surnie overleden en overboord gezet. Te 6.00 uur 's avonds werd er geankerd op 18 vdm, peilde het NO-lijkste van klein Poeloe Laut OtZ en het zuidelijkste ZtO 1/3 O, op ongeveer 10 nm afstand.

*** De “Hel” op een oorlogsfregat is een opslagplaats tussen de voorsteven en de kruitkamer (Woordenboek voor de Zeevaart). Scherp was de benaming voor kogels, die apart werden opgeslagen van het kruit.**

Fig. 6.7.6 VOC kaart van de Javazee bezuiden Borneo. De kleine eilandjes van Poelo Laut liggen NO van Solombo, niet te verwarren met het grote eiland Po. Laut ten oosten van Borneo.

19 Aug.

“Door het etmaal de wind ZOto tussen br/zls en mrs/zls koelte, namen de bramstengen en boven bram zalings af en zette de gewone bramstengen met lange toppen op, zette het tuijg aan, pompten lens op 11dm, te 12” bevonden Zr Breedte $4^{\circ} - 36'$, thermometer op 81,3, verrigte het scheepsnodige werk.”

Dit moet een moeilijk karwei geweest zijn om daar helemaal in de hoge masten de zware stengen naar beneden te halen en andere naar boven te hijsen terwijl het schip heen en weer slingerde. Het was een wonder dat ze het in een dag voor elkaar kregen. De reden was waarschijnlijk om de masten hoger te maken vanwege de zwakkere wind in deze regionen.

Op dinsdag de 20ste augustus blies de wind OZO, br/zls koelte. De Hollandse vlaggen werden gehesen in voorbereiding op de aankomst op Makassar. Enig scherp (kogels) werden voorlijk gebracht (bij de kanons).

21 aug. Lichte het anker om 02.00 tijdens de hondenwacht. De matroos H. Scheffer overleed en werd overboord gezet.

Zeilde naar gelegenheid, tot dat het groot marszeil scheurde en snel moest worden gerepareerd. Het is natuurlijk geen fraai gezicht als zo'n mooi schip ergens de rede opvaart met gescheurde zeilen. De bevonden positie was $4^{\circ} - 48'$ ZB en de lengte $132^{\circ} - 34'$

Oost (116°OL). De generale koers sedert de laatste ankerplaats was ZZO 1/8 O, afstand 3.25 mijl (13nm). De peilingen op de ankerpositie waren;
De zuidhoek van het zuidelijkste po. Laut Z. 32° O, De noordhoek Z. 72° Oost (uitgesproken als La-oet)

De zuidhoek van het middelste po. Laut O- 10°N, De noordhoek O- 25°N

De zuidhoek van het noordelijkste po. Laut N- 43° O, De noordhoek N- 37° O

Zie kaart, deze eilandje staan bekend als "Laut kecil" in Indonesië, en liggen ten zuiden van Borneo, tegenwoordig "Kalimantan" geheten.

De volgende dag op 7 glazen van de HW (03.30) werd er overal gehouden en zoals Veerman het vertelt; "t volk aan 't spil gezet om het anker op te hijsen wat volbracht was op 06.00". De zeilen werden los gemaakt en omstreeks 08.00 wende het schip om de oost, en maakte zeil "naar gelegenheid". De wind werd sterker en liep aan tot een gereefde mrs/zls koelte uit het ZO-ten, wat spoedig een rif in het groot marszeil genoodzaakte. De positie was toen 4°-44' ZB en 132°- 46' O.L. In de achtermiddag te 3 glazen werden de zeilen weder geborgen en werd er geankerd op 17 vadem modderige grond. Ze lagen nog vlak bij de eilanden. Omdat Makassar nu in een Zuidoostelijke richting lag was de wind dus ongunstig om weg te komen. Er waren ook wat problemen met het z.g. "gemoeten" ankertouw bevonden, wat volgens Veerman niet "te behandelen" was, en daarom werd het "vaderlandse" tuitouw weer ingeschoren, dus dat gaf weer meerdere vertraging.

23 Aug. De wind blies nog steeds uit het ZOto met een stijve br/zls koelte. Tot overmaat van ramp werd ontdekt dat de kop van het scheepsroer was gekraakt, weer een lastig probleem, wat natuurlijk weer tijd in beslag nam. In de tussentijd gingen enige officieren aan wal op het noordelijkste eiland.

"De grond dezer eijlanden was rotsachtig en stijl en bedekt met wilderniss, hoewel er niets eetbaar was, waaren er onder de bomen enige gelijkende naar zuurzak* op Java, en andere als pompelmoezen, dan alles zeer dor. "

Fig. 6.7.7. "Zuurzak" vrucht

* "Zuurzak is een eetbare tropische vrucht van oorsprong afkomstig uit het Caraïbisch gebied en Zuid-Amerika. Deze vruchtsoort is waarschijnlijk vroeger door de Nederlanders naar Indonesië gebracht waar het nu ook groeit en ook bekend is als "Doerian Belanda" (Hollandse Doerian).

Tijdens de 1^e wacht overleed de infanterist Ferdinand, zijn lijk werd over boord gezet.
24 Aug. De wind woei nog steeds ZOto. De infanterist Bers overleed diezelfde dag.

In de middag werd er een saluut van 19 schoten afgevuurd ter verjaring van ZM de Koning der Nederlanden, prins van Oranje-Nassau, Groot Hertog van Luxemburg. "Complementeerde den Colonel en Corps". De equipage kreeg twee extra rations arak.

Tegen de avond overleed de Scheepsjongen Cornelis Zinnekevelt.

25 Aug. De wind blies nog steeds ZOto. De geweermaker van de infanterie P. Clerq overleed. Het anker werd gelicht op de dagwacht en een koers van ZZW werd genomen. Tijdens de VM werd de koers om de NO verlegt. De afgelegde afstand sinds de ankerplaats Gegist; 4 ½ mijl, bevonden 5 mijl (20nm), een gemiddelde snelheid van minder dan 1 knoop. De Gegiste positie was ZB 4°-57', L 132°- 42' b/o de Piek.

“NB Deeze Eijlanden liggen OnO en WZW van elkander, dewijl zij in de kaarten NO en ZW liggen, verplaatste hunne ligging en noemde de zelve Everts Eijlanden, of Poelo Evertsen.”

Deze naam is kennelijk niet aangeslagen want het is nergens op kaarten te vinden.

Die middag overleed de infanterist Z. van Dijk.

De wind bleef uit het ZOtZ blazen met br/zls koelten. Op de PV werd er tegen de wind gekruist, en bij zonsondergang passeerde zij het Zuidelijkste “Evers Eijland” op 5nm.

26 Aug, De wind bleef ZO- ZOtZ, het ging heel moeizaam om tegen de wind te kruisen, in het etmaal werd er maar 22nm in oostelijke richting afgelegd. Positie; ZB 5°- 1' L = 133°3'

27 Aug. De Flankeur Korf overleed en werd overboord gezet.

De positie was; ZB 4°- 40' L: 133°- 51', de thermometerstand 80.5 F, dus heerlijk weer. Tijdens de AM kwam het eiland “De Dwaler” in zicht en ook de eilanden de “Twee Gebroeders”, zodat er peilingen op genomen konden worden. Zie kaart Fig. 6.7.6, de oranje cirkel bezuiden Groot Poloe Laut. De opening tussen de 2 gebroeders werd gepeild W 3/3 N op 1.5 mijl (6nm).

Later die dag overleed De infanterist Meeuwes.

Woensdag 28 aug. Er stond een ZOtO br/zls koelte en een stroming om de NW van ongeveer ¾ mijl per wacht, dus ongeveer 3/4nm per uur. Koersten aan de wind om de NOtO. De equipage kreeg een extra borrel voor alle inspanningen. Later werden De “2 gebroeders” werden gepeild WZW ½ W, zagen een lange strook land in het NW, Positie: 4°- 7' ZB Lengte: 133°- 29' b/o Tenerife, therm. 80°F. Ze kwamen nu in het diepe water van de Straat van Makassar, waar geen land meer te zien was, en ook geen bodem meer te peilen met de 60 vadem lijn.

29 Aug. De tamboer der infanterie Alberg overleed en werd overboord gezet. Er was niets te bespeuren vanuit de top, en ook geen grond met 80 vadem loodlijn. Bij dageraad werden er enige paduwakans in de verte gezien. Op ongeveer 10 uur werd er zeil geminderd vanwege twee afdrijvende “hoozen”, waarschijnlijk windhozen. Het weer was enigszins buiig. Drie paduwakans waren nu dichterbij gekomen, waarop de vlag werd gehesen. Veerman werd met een sloep naar de paduwakans gestuurd, en bracht een hunner “Juragans” (kapiteins) aan boord. Het is niet duidelijk of dit vrijwillig geschiede, maar in ieder geval wilde men op de Evertsen weten wat die schepen deden.

Het bleek dat deze vaartuigen met zout en kokosnoten geladen waren bestemd voor Groot Poelo Laoet en kwamen uit Mandar op Celebes, ten noorden van Makassar. De Juragang werd weer teruggebracht naar zijn schip en tocht ging weer verder. De positie was nu; ZB 3°-55' (dus ten noorden van Makassar) en OL 135°- 8', met een generale koers van O 2/3 N, de afstand afgelegd in het etmaal was 24.75 mijl, gemiddeld nog net één knoop, het ging dus nog steeds heel langzaam vanwege de tegenwind. De temperatuur was een aangename 78F (26°C). Bij diepte peiling met een 100 vdm loodlijn werd er geen grond geraakt.

30 aug. Bijna geen wind, alleen een flauwe koelte, geen stuur in 't schip, het was later doodstil, tijdens de voormiddag werd er een windhoos geobserveerd in het ZO. De bepaalde positie was, 4°-10', de lengte 135°-29', bij een temperatuur van 82°F.

Gedurende de AM, kwam de wind op gedurende en te 3 glazen werd er gehalsd om de west.

De Matroos Sipke Sijkema overleed aan de “loop”.

Die avond werd de positie bepaald met de ster “Liera” (Lyra) en werd op 4°-21' ZB gemeten. (Omdat Polaris niet zichtbaar is op het Zuidelijk halfrond moest men andere sterren gebruiken).

Op de 31e stond er een ZZO Br/zls koelte. Het was mooi weer en om 4 uur 's ochtends werd er om de oost gehalsd. De positie op de noen was; ZB 4°-30', L 135°-51'. De temp. 81°.3F, de generale koers ZO 1/3 O, 7 ½ mijl (30nm) afgelegd in het laatste etmaal. Ze kwamen zo langzamerhand dicht bij Celebes.

Meerdere paduwakans werden in de verte gezien in het oosten die ongeveer op een parallel koers lagen.

Op de PV werd de breedte met behulp van de maanstand afgeleid en bepaald op ZB 4°-32'-30". (Makassar ligt op 5°-7' ZB), dus ze waren nog steeds iets te noordelijk. De maan was ¾ vol die dag en was duidelijk zichtbaar in de namiddag.

Er was weer weinig wind op 1 september, een labber koelte, en er was geen grond te bekennen met 100 vadem lijn. Omstreeks 12.30 uur werden de noordelijkste van de Spermondings eilanden (Spermonde archipel) waargenomen. Zie fig. 6.7.8.

De bepaalde positie; 4° -49', L 135°-32' temp. 81°F, generale koers ZOto ¼ O - 9 ¼ mijlen afgelegd in het laatste etmaal.

De korporaal Lutens overleed.

Fig. 6.7.8 Kaart van de omgeving van Makassar. De Evertsen volgde de blauwe lijn ongeveer.

2 Sept.

Windstilte of zoals Veerman het noemt "Doot stil". Te 5-glazen op de Hondenwacht werd het zuidelijkste punt van Lankaijt, Langkai op de kaart, gepeild op een mijl (4nm) afstand en Lanjoekan op 2.5 mijl (10nm).

Met 4 glazen in de AM werden de onderzeilen en stagzeilen gegeid en werd er gelood. De diepte was nu 40 tot 25 vadem, daarna werden de marszeilen gegeid en gingen ze voor anker op 25 vadem grond van grauw zand en gebroken schelpen. De jol werd uitgezet om de omgeving te verkennen en meer dieptes te meten en het vaarwater te verkennen. Zoals men op de kaart van Figuur 6.7.9 kan zien liggen er vele eilandjes en ondieptes voor Makassar. Men lag nu ten zuiden van Lankaijt en ten noorden van het Groot Hartebeesten eiland.

Dinsdag 3 sept. De dieptemetingen met de sloep gingen door tot de volgende ochtend, en tijdens de VM kwam er een prauw met twee Makassarers van het Groot Hartebeesten eiland langs. Deze heren boden zich aan als loods. Zij waren genaamd "Jakoet" en "Orindo". Veerman verteld alleen niet of hun aanbod werd aanvaard, maar uit de tekst op te maken bleek dit wel het geval. Omstreeks de noon was de bevonden positie ZB 5°ZB, en de temp. 80°F. om 1 (x1) uur 's middags werd het anker gelicht en de dienstige zeilen bijgezet en na een korte afstand te hebben afgelegd werd er om 4 uur weer er voor een tweede keer geankerd op 28 vadem grauwzand met schelpen. Op deze ankerplaats peilde men Po. Babie* NO ½ N, Groot Barrang ONO, klein Barrang O ½ N en Groot Hartebeesten eiland ZZO 2/3 O, Klein Hartebeesten eiland* OZO ½ O en Poelo Setang of Duijvels Eiland OZO.

*) niet meer op kaarten te vinden

Die avond tijdens de Plat Voet om 7 uur werd het anker weer gelicht en ging men weer heel langzaam verder. Spoedig, op de Eerste w. te 3 glazen (21.30) uur werden de dienstige zeilen gegeid om vaart te verminderen en ging men weer ten anker voor de derde maal op 16 vdm kleigrond. De rede van Makassar was kennelijk nog verraderlijker als die van Batavia, dus de Commandant Dietz was heel voorzichtig om te zorgen dat hij niet in het zicht van de stad vast zou lopen. Toen het donker werd ontwaarde men meer dan 300 lichten en vuren op het strand van het Groot Hartebeesten eiland.

De uitleg hiervoor kwam waarschijnlijk van de twee Makassarers die vertelde dat de inwoners, die over het algemeen vissers waren, zulks een bewijs van "Euliminatie" (Illuminatie?) deden op de wederkomst der Nederlanders. (NB. niet iedereen was blij met de terugkeer dan Nederlanders. De koning van Boni verzette zich hiertegen, wat later een hele oorlog veroorzaakte. (Ref, "Veldtocht der Nederlanders op het eiland Celebes in de jaren 1824 en 1825" door J.C. van Rijneveld, 1840). De infanterist Zwaan overleed die dag.

Verder wordt er vermeld dat de Bootsman van de werf van Makassar, J. Bonfaij aan boord kwam om als loods te dienen voor het laatste eindje van de binnenkomst. Ze hadden langzamerhand genoeg loodsen aan boord om veilig aan te komen.

Op 4 September in de ochtend stond er een oostelijk labber koelte met heldere lucht, de vlaggen en wimpels werden gehesen nadat de overledenen overboord was gezet. Het anker werd gelicht op 5 glazen van de VM en het laatste stukje van de reis naar Makassar werd afgelegd. De dienstige zeilen werden bijgezet en men volgde de aanwijzingen van de loods(en). Op 7 glazen, dus een uur later, werden de zeilen gegeid om de vaart uit het schip te halen en werden preparaties gemaakt om voor anker te gaan voor het fort Rotterdam. De diepte werd gemeten op 9 vdm grauw zand met schelpen. Nadat het anker was gevallen werd er gesalueerd met 11 schoten, wat egaal door het fort bedankt werd. Helaas overleed de Flankeur H Vrijdag die dag aan ziekte.

Wat de gezondheid aan boord betrof was dit niet zo'n succesvolle reis. In totaal overleden er 22 mensen aan ziektes, hoogstwaarschijnlijk aan tropische ziekten. Deze reis duurde maar 5 weken, 35 dagen, wat kort is vergeleken bij de reis vanuit Nederland die bijna een jaar duurde waarbij er maar 7 mensen overleden. Het feit dat de troepen aan wal waren geweest voor een paar maanden wijst erop dat hun ziektes meest waarschijnlijk aan de wal werden opgelopen.

Hieronder de lijst van de overledenen :

Datum	Naam	Rang/positie
8 Aug 1816	F.Fokkes	Matroos
10 Aug 1816	J. Brans	Korporaal Infanterie
11 Aug 1816	J. van Gool	Sergeant
11 Aug 1816	Boogard	Flankeur
13 Aug 1816	Jongeneels	Flankeur
15 Aug 1816	Veenstra	Infanterist
15 Aug 1816	Zoeting	Infanterist
16 Aug 1816	Spitsbaard	Marinier
17 Aug 1816	M. van Zwieten	Bootsmansmaat
18 Aug 1816	Surnie	Infanterist
21 Aug 1816	H. Scheffer	Matroos
23 Aug 1816	Ferdinand	Infanterist
24 Aug 1816	Bers	Infanterist

24 Aug 1816	Cornelis Zinkevelt	Scheeps jongen
25 Aug 1816	P. Clerq	Geweermaker Inf.
27 Aug 1816	Korf	Flankeur
27 Aug 1816	Meeuwes	Infanterist
29 Aug 1816	Alberg	Tamboer Inf.
30 Aug 1816	Sipke Sipkema	Matroos
1 Sept 1816	Lutens	Korporaal Infanterie
3 Sept 1816	Zwaan	Infanterist
4 Sept 1816	H. Vrijdag	Flankeur

Wordt vervolgd...

TD speld

In navolging van de hele mooie replica die ik heb laten maken voor de Isaac Sweers, is mij gevraagd of er ook een mooie speld is te verkrijgen van het welbekende stokers embleem.

Hieronder (foto) is een oude speld en in die context wil ik de vernieuwde laten maken c.f. de tekening

Hoogte 25 mm (dus iets groter dan de oude en de breedte in verhouding.

Ik heb contact op genomen met de leverancier en kan deze speld laten maken in 3D nikkel finishing tegen een prijs van € 5,00 ex. verzendkosten bij een afname van 100 stuks

Indien interesse? ... s.v.p. mail naar tenanker@kpnmail.nl met vermelding van **het aantal speldjes, uw adres en telefoonnummer**

Bij voldoende animo krijgt u per mail mijn betalingsverzoek.

10 december – Geboorte van het Korps Mariniers

Komt de nieuwe Marinierskazerne nu wel of niet naar Vlissingen? Lokale, provinciale overheid en het rijk zijn er al tijden mee bezig. Iedereen heeft zijn bedenkingen en ziet beren op de weg. Er is dus waarschijnlijk nog een lange weg te gaan voor de eerste broeken met rode biezen door het centrum van de stad van Michiel Adraansz. De Ruyter flaneren.

Ook de leden van dit roemruchte korps verzetten zich. Ze halen wel of geen terechte argumenten aan in hun verzet tegen de verhuizing. Wij, van Zalig-Zeeland kijken daarbij toch wel bedenkelijk. Deze mariniers realiseren zich, gespeend van enig historisch besef, dat ze na ruim 350 jaar, hun bestaan te danken hebben aan Zeeuwen en Vlissingen. Daarom zou hun verhuizing naar Zeeland eigenlijk een thuiskomen moeten zijn. Willem II met zijn vrouw Maria Stuart door Gerard van Honthorst

Hoe het begon...

Oud collega en vriend Lennard Maas, eigenaar van de website Zalig-Zeeland heeft een mooi artikel gemaakt over de eerste jaren van het korps mariniers. Dit wil ik u zeker niet onthouden.

<https://www.zalig-zeeland.com/zeeuwse-almanac/10-december-geboorte-van-het-korps-mariniers>